

II. stupeň ZŠ

2 ×

45
min.

3. LEKCE:

Jak výrobky používáme

Cíle:

Žáci znají různé možnosti, jak výrobek ohleduplně používat, aby měl co nejdelší příběh, resp. životnost.

Žáci navrhnou a popíší možnosti prodloužení příběhu výrobku nebo jiné využití nefunkčního výrobku.

Žáci popíší příklady odpovědného chování k přírodě a lidem a ekonomice. Vysvětlí důvody pro toto jednání.

Žáci navrhnou sérii změn ve svých zvyklostech a zdůvodní pozitiva těchto změn.

Žáci navrhnou jednorázovou aktivitu, která by propagovala myšlenky odpovědné spotřeby v rámci školy/obce. Aktivně spolupracují v týmu. Navrhnou podrobný postup, jak ve škole, se spolužáky, provést změnu směrem k odpovědné spotřebě.

Anotace:

V lekci budou žáci pátrat po všech možnostech, které povedou k co nejdelšímu příběhu výrobků. V úvodu na základě příběhu výrobku, který přečkal generace, vypátrají možnosti co nejodpovědnějšího užívání výrobků (šetrné užívání, praní a sušení, možnosti sdílení, pronájmu, půjčování). V další části lekce budou žáci pracovat s konkrétními výrobky, resp. odpady, a pátrat po prodloužení jejich života poté, co je již nepotřebují (renovace, oprava, možnosti dát věcem nebo jejich částem nový význam, darování, swap – výměna, další prodej). V další fázi lekce budou u výrobků/odpadků, které již využít nelze, hledat způsoby, jak je odpovědně odložit. Zde se budou žáci zabývat otázkou, zda odpady opravdu musejí vzniknout a proč, a zda jejich vzniku (ne)můžeme předejít. Pro případ, že jejich vzniku nelze předejít, budou přemýšlet nad možnostmi recyklace. Zkusí zvážit možnosti, zda lze vzniku odpadu předejít už při nákupu. U starších žáků je možné pracovat s pojmy cirkulární a lineární ekonomika.

Na základě získaných informací žáci promyslí, jakým způsobem je možné získané informace předat dál. Nejprve vytvoří Nápadník akcí, které by chtěli realizovat a na kterých by prezentovali informace načerpané v lekci (např. dílna, bazar, swap atd.). Bonusem bude, pokud se podaří naplánovat a realizovat akci pro spolužáky, učitele nebo rodiče a veřejnost. Žáci k akci vytvoří plakát nebo jiný propagační materiál, ve kterém využijí pro pozitivní věc marketingové strategie, se kterými se seznámili v předchozí lekci.

Struktura lekce:

AKTIVITA	ČAS	POMŮCKY
1. Co už víme	10 min.	Výstupy třídního a osobního portfolia z 2. lekce
2. Výrobky s příběhem	15 min.	Výrobek s příběhem, výrobek, který přečkal generace Pomůcky pro tvorbu třídního portfolia

3. Příběh trička pokračuje	20 min.	PL Dračí doupe (do dvojic nebo do skupin – dle potřeby) PL Další využití , další piktogramy mohou žáci vytvořit sami A3 papír a psací potřeby pro každou dvojici nebo skupinu
4. Dejme věcem druhou šanci	20 min	Reálné věci, které nepotřebujeme případně jejich obrázky PL Další využití (dle potřeby) Obrázky pro 3. lekci – obrázky příkladů znečištění planety (tisk dle vlastních možností a potřeby)
5. Nenecháme si to pro sebe	15 min.	Návod jak vytvořit nápadník a jak plánovat akci je k dispozici v příručce 7 kroků k zodpovědné spotřebě (str. 37–39) nebo PL Plán akce obrázkový
6. Příběh mého výrobku	10 min.	Osobní portfolio

Odborné podklady:

- [Cirkulární ekonomika](#)
- [Strategie spotřeby a životního stylu](#)
- [Udržitelná doprava](#)
- [Udržitelné bydlení](#)

Portfolio:

Třídní: Plakát Seznam možností, jak věci užívat a jak dát věcem nový život, Nápadník akcí, Plán na akci, Plakát k akci. Dobrovolné: Zaznamenaná cesta hry Dračí doupe s vyznačenými možnostmi.

Osobní: Způsob prodloužení života výrobku, který jsem přinesl nebo který mne oslovil. Stručný popis akce, kterou bych chtěl já sám v budoucnu realizovat, kdybych mohl (u starších žáků).

Před lekcí:

Výrobek, který přečkal generace

- Domluvte se s žáky, aby si do školy přinesli výrobky, které přečkaly generace (reálné nebo alespoň jejich fotografie), které vypátrají v rodině nebo ve svém okolí. Domluvte se předem, zda výrobky přinesou 2–3 žáci nebo žáky předem rozdělíte do skupin a každá skupina obstará 1 výrobek. Je nezbytné, aby žáci znali historii, resp. příběh výrobku, který přinesli: Jak je starý, jak k němu v rodině přišli, jak ho udržují apod.
- Pokud není možné spoléhat na domácí přípravu, najděte takový výrobek/ky společně se žáky ve škole a zjistěte, jaká je jeho historie, jaký je jeho příběh, viz výše.

Výrobky, které už nepotřebujeme

Pro 3. lekci potřebujeme reálné výrobky, které již nevyužíváme (případně jejich obrázky) a chceme je odložit. Domluvte se v rámci třídy, zda budete pracovat s reálnými výrobky, s jejich obrázky nebo zda si jen napíšete jejich seznam. Pro větší názornost doporučujeme práci s reálnými výrobky.

Výrobky, se kterými budete pracovat, je možné opatřit několika způsoby:

- Žáci přinesou výrobky z domova. V tomto případě požádejte o pomoc rodiče a domluvte si jasná pravidla, co mohou přinést a kolik toho mají přinést.
- Žáci budou sledovat, co vše v domácnosti odkládají. Ať už v běžných situacích (koupelna, kuchyň), nebo ve specifických situacích (stěhování, malování apod.). Někteří žáci si budou informace pamatovat, někteří mohou své sledování zaznamenávat do **PL Sám sobě popelářem**. Tabulka v PL je podrobná a žáci ji mohou využít podle vlastních potřeb nebo podle třídní dohody. Z těchto výrobků pak v lekci vyberete ty, kterými se budete zabývat.

Uspořádejte výstavu výrobků, které přečkaly generace. Každý výrobek nebo jeho fotografie by měl být doplněn příběhem. Požádejte o spolupráci na tvorbě příběhu kolegu nebo kolegyni češtináře! [Podrobný návod zde.](#)

- Výrobky vyhledejte společně s žáky ve škole. V tomto případě akci naplánujte a uskutečňte před lekcí. Zajímavé bude přizvat na pomoc např. dospělého, který má na starost provoz školy. Nezapomeňte, samozřejmě při dodržení hygienických předpisů, zapátrat i v odpadkových koších – může to být zajímavá zkušenost (zde je [inspirační video](#)).

- Výrobky k odložení připraví pedagog podle svého uvážení.

Jaké výrobky obstarat:

Při práci s odkládanými výrobky se setkáte se dvěma typy výrobků, tzv. rychlým a pomalým odpadem:

- Rychlý odpad je ten, který hned po využití výrobků vyhazujeme (např. obaly od potravin nebo nápojů, popsané papíry, obaly od hraček, slupka od banánu, starý rohlík apod.). Zde se zabývejte tím, zda a jak je možné těmto odpadům předcházet.
- Pomalý odpad je výrobek, který již delší dobu používáme a už ho nepotřebujeme nebo nemůžeme používat (starý nábytek, mobilní telefon, ...). Zde se zabývejte zejména tím, jak život výrobků prodloužit nebo jak nepotřebné výrobky využít jinak.

Pro lekci doporučujeme použít příklady rychlého i pomalého odpadu.

Popis lekce:

1. Co už víme

Zorientujte se s žáky prostřednictvím plakátu z první lekce, v jaké fázi výrobního cyklu se nacházíte. Nahlédněte společně do osobního a třídního portfolia a zopakujte si zásady odpovědného nakupování. Při opakování se inspirujte následujícími otázkami:

- Co všechno jste si z minulých lekcí zapamatovali?
- Podařilo se vám něco z toho, co jste se dozvěděli, použít při opravdovém nákupu?
- Jaké zásady jste využili? Změnil se nějak váš přístup k nakupování?

Pokud ano, zaznamenejte si, co a jak jste změnili do osobního portfolia k minulým lekcím.

2. Výrobky s příběhem

S pořízením trička nebo jakéhokoliv jiného předmětu nastává nová etapa příběhu, a to jeho pokračování v domácnosti, v pokoji, ve skříni.

Jako úvod do tématu sdílejte příběhy výrobků, které přečkaly generace. Sdílení zorganizujte podle toho, jakou formou jste předměty pro lekci vybrali, viz výše. Zda jste vybrali 2–3 výrobky k prezentaci (pracujte společně se třídou) nebo práci ve skupinách. Nechte žáky vyprávět příběhy výrobků. Součástí příběhů jsou odpovědi na následující otázky:

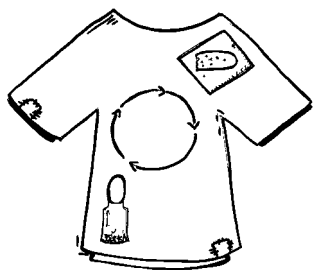

- Proč jste si vybrali právě tyto výrobky?
- Co vše vedlo k tomu, že se dočkaly tak dlouhého věku?

Vyzvěte žáky, aby si během vyprávění příběhů zaznamenali vše, co vede k prodloužení příběhu výrobků jak z praktického, tak z citového hlediska. Následuje společné sdílení, ve kterém запиšte možnosti, které žáci zaznamenali. Začněte tak tvořit plakát Seznam možností, jak věci užívat a jak dát věcem druhý život. Tyto informace budou inspirací pro další části lekce.

3. Příběh trička pokračuje

V této části lekce žáci zmapují pomocí hry Dračí doupe, jak může pokračovat příběh trička poté, co se dostane z obchodu do domácnosti. Na základě vyprávěného nebo čteného příběhu s křížovatkami a s volbami možností sestaví žáci co nejdélejší příběh trička.

Pokračujte v práci ve funkčních skupinách. Do každé skupiny rozdejte **PL Dračí doupe**. Každá skupina má také připraveny psací potřeby a papír A3, do kterého bude postupně zaznamenávat cestu trička.

Průběh hry:

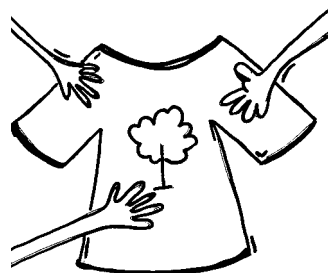
Před zahájením hry si skupina zvolí vypravěče příběhu a osobu či osoby, které budou příběh trička během vyprávění zaznamenávat (zapisovatele/kresliče příběhu), a domluví se, jakým způsobem příběh znázorní. Zapisovatel/kresliče zaznamenává výběr možností a následně vybrané cesty. Žáci mohou tvořit jak psaný, tak kreslený zápis. Je možné malovat mapu nebo jen zapisovat vybrané možnosti a doplnit je obrázky. Žáci se také domluví na rozhodovacím mechanismu (hlasování, nejstarší má pravdu apod.).

Poté co je vše dohodnuto, vypravěč čte příběh trička. V klíčových bodech (rozcestích) dává ostatním na výběr ze dvou možností, co se s tričkem může stát. V této fázi se skupina musí shodnout na jednom ze dvou řešení, případně může vymyslet řešení další. Náskres/y příběhu trička přidejte do třídního portfolia.

Následně sdílejte příběhy trička (jak obrázky, tak názory). Při sdílení se inspiруйте následujícími otázkami.

- Co vás na příběhu nejvíce zaujalo?
- Našli jste opravdu nejdélejší cestu trička?
- Umíte si podobný příběh představit i u jiných výrobků?

Možnosti prodloužení života zaznamenejte do plakátu do třídního portfolia. Barevně rozlište možnosti, kdy prodloužujeme život výrobku odpovědnou péčí a kdy dáváme výrobku druhý život. Zdůvodněte si také, čím jsou jednotlivé možnosti ohleduplné k přírodě. Diskutujte, zda tyto možnosti platí pro všechny výrobky. Tyto informace budou žáky inspirovat v další části lekce.

4. Dejme věcem druhou šanci

Nyní se zaměřte na věci, které jsou připravené k odložení. Abychom co nejlépe využítokovali vše, co bylo do výrobku vloženo, budete hledat cesty, jak prodloužit příběhy výrobků podobně jako u trička. U výrobků, kde tyto možnosti nenajdete, budete hledat možnosti odpovědného odložení výrobku. S tím souvisí i hledání možností, jak předcházet vzniku odpadu.

Než se pustíte do vlastní aktivity, odpovězte si se žáky na následující otázky:

- Co nás vede k odkládání výrobků?
- Proč je důležité stále zmenšovat množství smíšeného odpadu?
- Víte, jak často vyvážíte popelnice nebo kolik odpadu vyprodukuje jedna rodina týdně?
- Je možné předejít odpadům už při pořízení výrobků?

Důvody předcházení odpadům by měly být zřejmé, ale můžete si je připomenout prostřednictvím obrázků (Obrázky ke 3. lekci). Také si můžete představit, **kolik odpadu vyprodukuje rodina týdně** a za jak dlouho bychom naplnili např. třídu odpadky.

Nejprve si společně projděte výrobky, které jsou připravené k odložení. Spočítejte je, ať na konci můžete porovnat (a např. vypočítat) jaké procento z nich jste zachránili před odložením do směsného odpadu.

Následně žákům vysvětlíte rozdíl mezi pomalým a rychlým odpadem (viz výše) a výrobky podle toho rozdělíte. U výrobků, které mohou patřit do obou skupin, se rozhodněte společně, kam je zařadíte.

Pracujte ve skupinách jako v předchozí části lekce. Rozložte odpady po třídě. K jednotlivým odpadkům nebo skupinám odpadků hledejte možnosti, jak jim předcházet nebo jak je dále využít. Pracujte **metodou sněhové koule**. Žáci postupně obcházejí výrobky nebo skupiny výrobků připravené k odložení a navrhnou jim k nim možnosti dalšího využití. Pokud je další využití nenapadá, navrhnou jejich odpovědné odložení, případně to, jak mohou takovému odpadu předejít (např. při nákupu, případně už při výrobě). Jako inspiraci využijte plakát vytvořený v předchozí části lekce.

Nápady žáci zaznamenávají na papír umístěný u výrobků nebo prostřednictvím piktogramů z **PL Další využití** (již navržené obrázky mohou doplnit vlastními piktogramy), které umísťují k jednotlivým výrobkům. K piktogramům popíší nebo nakreslí svůj návrh. Skupiny postupně obejdou všechny výrobky. U výrobků, kde už jsou zaznamenány nápady, zhodnotí to, co je již navrženo. Pokud souhlasí, udělají k návrhu čárku nebo fajfku, pokud mají další nápad, dopíší ho nebo dokreslí. Doporučujeme, aby každá skupina zapisovala tužkou/pastelkou jiné barvy, abyste měli přehled při sdílení, kdo který nápad zapisoval a mohl ho správně vysvětlit.

První dva výrobky využijte jako příklad a společně si ukažte, jak lze o možnostech přemýšlet. Vyberte 1 rychlý a 1 pomalý odpad a nahlas přemýšlejte:

1. příklad pro rychlý odpad: Z tohoto obalu by se dalo udělat..., ale vlastně by možná bylo lepší, kdyby to v továrně zabalili do papíru místo do plastu. Anebo že bych si příště koupil větší balení a nemusel bych vyhazovat tolik těch malých?
2. příklad pro pomalý odpad: viz příběh trička

Následně ukažte příklad společné dohody ve skupině. K 1. příkladu např.: Kupovat věci, které využiju a nekaží se, ve velkém balení. Napište to na papír tak, aby se tam vešlo něco dalšího, a vyzvěte žáky, ať udělají totéž s dalšími výrobky.

U rychlých odpadů se věnujte předcházení a odložení odpadu a inspirujte se následujícími otázkami:

- Musely tyto odpadky opravdu vzniknout?
- Jaké jsou cesty, aby odpady nevznikly?

Dejte žákům prostor i pro navrhování zdánlivě nesmyslných nápadů, mohou být dobrou inspirací pro diskusi a případně pro nalezení netradičních řešení.

Poté co žáci obejdou všechny výrobky, společně zrekapitulujte všechny možnosti, které byly u výrobků zaznamenány, a následně je sdílejte. Společně pak během sdílení zaznamenejte, resp. doplňte do plakátu pro třídní portfolio nejzajímavější možnosti pro prodloužení života výrobků, pro předcházení odpadům i pro jejich odpovědné odložení. K jednotlivým možnostem zaznamenejte výrobky nebo skupiny výrobků, kterých se tyto možnosti týkají.

Diskutujte o tom, jaké jsou přínosy navržených řešení pro přírodu, pro lidi i pro ekonomiku. Zaznamenejte také, o kolik jste vašimi návrhy zmenšili množství směsného odpadu a odpovězte si na otázku:

- Kolik výrobků musí skončit v koši, protože jste pro ně nenašli žádné uplatnění?
- Co takové zmenšení znamená pro životní prostředí?

Spočítejte procento
výrobků, které jste
zachránili.

Nápadník, plakát či reklamu lze dopracovat ve spolupráci s dalšími učiteli v hodinách výtvarné výchovy, IT apod.

5. Nenecháme si to pro sebe

V předcházející části lekce žáci vymysleli spoustu zajímavých nápadů a zároveň mají nyní mnoho informací o příběhu trička. Podělte se o získané informace s ostatními a inspirujte je k tomu, aby přemýšleli o tom, co a proč nakupují a jak se o pořízené výrobky starají. Proto se v této části s žáky zamyslete nad možnostmi z předchozí části hodiny a nad tím, jak a jakým způsobem by bylo možné získané informace sdílet a předat je spolužákům, rodičům, případně veřejnosti. Pokračujte v práci ve skupinách. Nechte žáky navrhnout různé možnosti (informační kampaň, beseda, uspořádání bazaru či swapu, zorganizování dílny apod.). Následně společně diskutujte, které nápady jsou reálné a proč, a jak a kdy by se daly případně prezentovat. Na základě diskuze vytvořte **Nápadník akcí**.

Realizace akce – bonusová aktivita.

Na naplánování akce a její propagaci bohužel v této lekci nezbývá čas, ale doporučujeme s Nápadníkem akcí dále pracovat a některou akci realizovat. Přenechte co nejvíce prostoru při plánování i realizaci žákům i s rizikem, že udělají chybu. Protože chyba je nejlepší učitel. Realizace konkrétní akce a aktivní zapojení žáků jak do plánování, tak do vlastního provedení akce, jim umožňuje získat sebevědomí a samostatnost a víru v to, že je možné se aktivně zapojovat do veřejného života a v budoucnu tak mohou měnit „svět“.

Plánování akce: Vyberte/odhlasujte 1 nápad, který společně nebo ve skupinách podrobně rozplánujete a následně podle něj realizujete konkrétní akci (návod akcí viz **PL Plán akce obrázkový**). Součástí plánu akce bude i návrh plakátu nebo reklamního či rozhlasového spotu pro akci. Žáci tak mohou využít reklamní strategie z minulé lekce pro propagaci dobré věci.

6. Příběh mého výrobku

Jako shrnutí si žák zapíše nebo zakreslí do osobního portfolia 1–3 odpovědi ke každé z následujících otázek:

1. Napiš nebo nakresli, co konkrétního bys chtěl udělat s výrobkem, který jsi přinesl nebo který tě zaujal.
2. Popiš akci, kterou bys někdy v budoucnu chtěl/a sám/sama realizovat.
3. Chtěl bys změnit něco v používání a odkládání věcí? Pokud ano, napiš jakým způsobem. Pokud ne, napiš proč.

Zápisy žáků společně sdílejte na základě dobrovolnosti.